

TJEKLISTE FOR SANKT ANSGARS KIRKE, BREDGADE, KØBENHAVN

Følgende liste er blevet gennemgået og godkendt af menighedsrådet på mødet d. 29. marts 2016. Arbejdet med at kunne opfylde kriterierne på listen er dog begyndt allerede i august 2014. Det er nu lykkedes at opfylde 34 af tiltagene. Udvalget for Grøn Kirke vil arbejde videre med at kunne opfylde yderligere 3-4 punkter.

Udvalget for Grøn Kirke

Daniel Nørgaard (sognepræst), Stine Møller (menighedsrådsmedlem), Line Larsen (kateket), Rikke von Zastrow (frivilligkoordinator), John Rosing (koordinator for kirkekaffen)

Kontaktperson:

Daniel Nørgaard, Bredgade 64, 2. sal, 1260 København K, tlf. 4141 3789, e-mail: dn@sanktansgar.dk

KIRKENS LIV

At være Grøn Kirke præger hele kirkens liv og har også med det holdningsskabende arbejde at gøre. Kirker har et særligt sprog og en særlig tilgang til naturen og forvaltningen af skaberværket. Det handler ikke om at være moraliserende, men om at sætte ord på glæden og taknemligheden og at motivere til ansvar for jorden – som gave og opgave.

X 1. Vi afholder mindst en årlig temagudstjeneste med skaberværket, klima, miljø, natur og retfærdighed som tema.

Den årlige høstmesse første søndag i oktober skal hvert år have fokus på disse temaer. Der vil også forsøges at holde andre gudstjenester med det tema.

__ 2. Vi inkluderer skaberværket, klima, miljø, natur og retfærdighed i gudstjenestens liturgi gennem hele året, der hvor det er naturligt (f.eks. prædiken, salmer, bønner).

Dette er noget vi stræber efter at opfylde i fremtiden. Det kræver at præsterne, der virker i kirken samles til et introducerende møde, hvor de præsenteres for mulighederne for at opfylde dette.

X 3. Vi markerer Skabelsestiden hvert år – gerne sammen med andre.

Skabelsestiden markeres tydeligt for hele menigheden ved høstmessen første søndag i oktober. Når KUK (Københavns Unge Katolikker) samles tredje lørdag i september vil den også markeres gennem leg og læring.

X 4. Vi integrerer klima, miljø, natur og retfærdighed i kirkens undervisning

Et af temaerne vil hver sæson blive berørt i voksenkatekesen (sæsonen 2015-2016 åbnedes med et oplæg om rundskrivelsen Laudato si). Kateketerne der står for førstekommunions- og firmelsesundervisning skal mindes om at komme ind på disse temaer i deres undervisning.

__ 5. Vi samler ind i kirken til støtte af kirkelige klima- og miljøprojekter i verdens fattige lande og/eller i truede områder.

X 6. Vi arrangerer eller deltager i en temaaften, studiekreds, udflugt el.lign. om skaberværket, klima, miljø, natur og/eller retfærdighed.

Dette punkt opfyldes ved vores indsats på punkt 3 og 4.

__ 7. Vi arrangerer loppemarked, byttemarked, og/eller deltager i indsamlinger til fordel for klima- og miljøprojekter i verdens fattige lande og/eller i truede områder.

KIRKENS INFORMATION OG FORANKRING AF DET GRØNNE ARBEJDE

Det er vigtigt, at arbejdet med Grøn Kirke er synligt og forankres i kirkens daglige liv. Arbejdet med at være Grøn Kirke er ikke kun for de særligt interesserede, men både menighedsrådsmedlemmer, kirkens ansatte, menigheden og kirkens øvrige brugere bør optimalt set inkluderes i arbejdet. Det, som sker i kirken, må også gerne inspireres af eller inspirere i menigheden og lokalsamfundet.

X 8. Vi formidler stof om skaberværket, klima, miljø og retfærdighed i kirkebladet, på kirkens hjemmeside, via sociale medier og/eller andre informationskanaler.

Særligt på vores facebook-side gør vi dette, men også sognebladet og hjemmesiden fortæller om Grøn Kirke.

X 9. Vi fortæller, at vi er en Grøn Kirke ved at hænge en Grøn Kirke-plakat op og ved at skrive om det i kirkebladet, på kirkens hjemmeside, på sociale medier og andre af kirkens informationskanaler.

Dette vil vi gøre lige så snart vi er blevet registreret som Grøn Kirke.

X 10. Vi har udarbejdet en handlingsplan for vores arbejde som Grøn Kirke og gennemgår den mindst en gang om året.

Checklisten her er tænkt som en handlingsplan, som der løbende skal følges op på og forbedres.

X 11. Vi har Grøn Kirke på menighedsrådets dagsorden som fast punkt eller mindst 1-2 gange om året.

Menighedsrådet skal årligt gennemgå handlingsplanen og sørge for at vi lever op til de punkter, vi har forpligtet os på.

Når særlige arrangementer med fokus på klima og miljø skal arrangeres involveres menighedsrådet også i dette.

__ 12. Vi søger at samarbejde med lokale virksomheder, kommunale enheder, andre kirker og organisationer i vores klima- og miljøarbejde.

KIRKENS INDKØB

At være Grøn Kirke indebærer at være konkret og tage tiltag, som har betydning for kirkens grønne fodaftryk. Kirkens indkøb af varer og tjenester kan have stor klima- og miljøpåvirkning. Indkøb gælder alle de produkter og varer, kirken indkøber, herunder mad, papir, blomster, computere, værktøj, maskiner, elektricitet, brændstof osv. Det er en god ide at gennemgå alle kirkens indkøb for hvert arbejdsområde og overveje, om de kan gøres mere klima- og miljøvenlige. Ved faste og/eller store leverancer er det altid en god ide at indhente tilbud fra flere leverandører, inden man beslutter sig for, hvad man vil købe. Efterspørg gerne produkter med lav klima- og miljøpåvirkning, også selvom firmaerne ikke umiddelbart udbyder dem. Det viser en interesse for sådanne varer, som kan forplante sig til forhandlere og producenter.

X 13. Vi begrænser kirkens indkøb og køber evt. genbrug.

Vores begrænsede økonomi gør allerede dette nødvendigt. Bl.a. er den nye indretning af kirkens kontorer sket ved indkøb af genbrug. Det er også lykkedes at sælge en del af vore brugte møbler videre til andre.

X 14. Vi køber madvarer, som har mindst mulig klima- og miljøpåvirkning (økologiske, Fairtrade-mærkede, lokalt producerede og årstidens).

Al kaffe vi bruger er allerede økologisk og fairtrade. Kirkens kirkecaffekoordinator er blevet instrueret i at øge de frivilliges opmærksomhed på disse områder.

__ 15. Vi køber så vidt muligt miljømærkede produkter til rengøring, vedligeholdelse, kontor og udearealer. Dette punkt har der ikke været overskud til at se på endnu, men det vil blive taget op i fremtiden.

__ 16. Vi bruger så vidt muligt miljøcertificerede, økologiske og/eller Fairtrade-leverandører af varer og tjenester.

__ 17. Ved større anskaffelser, renoveringer og byggeprojekter køber vi miljøcertificerede produkter og materialer.

X 18. Vi begrænser brugen af kemikalier i f.eks. rengøring, vedligeholdelse og på udearealer.

Vi er forsigtige med brug af kemikalier i rengøring og vi bruger ingen kemikalier i haven.

X 19. Vi anvender genopladelige batterier, hvor vi kan.

X 20. Kirken overgår til mest muligt at informere elektronisk og til fortrinsvist at modtage aviser, tidsskrifter og publikationer elektronisk.

Vi har gjort en stor indsats for at få folk til at gå over til ikke at få sendt sognebladet med posten og har nu en større liste over medlemmer, der får det tilsendt pr. mail. Det er ligeledes let tilgængeligt online på facebookside og hjemmeside.

KIRKENS ENERGIFORBRUG

Kirkens energiforbrug – særligt af varme – er ofte en dyr post i budgettet. Her kan der ofte spares meget CO2 og mange penge. At spare på energien kan indebære eftersyn af produkter (varmekilder, vandhaner, vinduer osv.), men ofte er der meget at spare ved blot at blive bevidst om forbruget og ændre vaner i hverdagen. Det er altid godt at få professionel vejledning.

X 21. Vi har fået foretaget en energiøkonomisk gennemgang af kirkens bygninger (kirke, sognegård, præstebolig osv.) og følger dens anvisninger, så godt vi kan.

Den 13. maj 2015 foretog Kirkeministeriets varme-, energi og klimakonsulent, Poul Klenz Larsen, en energiøkonomisk gennemgang af alle vore bygninger, og vi har fulgt hans anvisninger.

X 22. Vi aflæser vores målere for vand, el, varme og gas med passende intervaller, f.eks. 1 gang om måneden.

Vi følger vores energiforbrug nøje, og det er lykkedes os at gennemføre store besparelser. Fra februar 2014 til februar 2016 er varmeforbruget i kirke og præstegård faldet med 34 %. Fra februar 2015 til februar 2016 alene er det faldet med 28 %. Det seneste år har vi i kirke og præstegård således kun forbrugt 212 m³ fjernvarme-damp.

Fra februar 2014 til februar 2016 er el-forbruget i kirke og præstegård faldet med 30 %. Fra februar 2015 til februar 2016 alene er det faldet med 18 %. Det svarer til et gennemsnitligt dagligt forbrug på 37 kWh og et årligt forbrug på knap 13.000 kWh. Man skal huske at der bor 5-6 beboere i præstegården og at kirken er åbent dagligt fra 7 til 18.

X 23. Vi prioriterer lavt energiforbrug og god brændstoføkonomi ved indkøb af f.eks. fryser, vaske- og opvaskemaskine, pc og maskiner til kirkegården.

Vort indkøb af maskiner er sjældent, men vi har prioriteret miljøvenlige anskaffelser og vil også gøre det fremadrettet.

X 24. Vi køber certificeret klimavenlig strøm.

Vi har indgået en aftale med DONG Energy, så vores el pr. 1. januar 2016 leveres fra danske havvindmølleparker.

X 25. Vi bruger LED-pærer, hvor det er muligt.

Vi har foretaget en større udskiftning til LED-pærer, især af halogenspot. Vi faser langsomt ud fra sparepærer til LED-pærer og har så vidt vides ingen glødepærer tilbage.

X 26. Vi slukker lyset i rum, som ikke er i brug og/eller har opsat (lys)sensorer og timere.

Vi er opmærksomme på at slukke lyset i ubenyttede rum og har enkelt lyssensorer opsat.

X 27. Vi slukker for computere og andre kontormaskiner, når de ikke er i brug, f.eks. ved at bruge spareskinner.

Vi har få maskiner stående tændt uden at være i brug. De maskiner som lades være tændt af bekvemmelighed går i sparemode, når de ikke er i brug.

X 28. Vi opvarmer med varme, der produceres mest muligt miljø- og klimavenligt.

Vi har fjernvarme, hvilket er den bedst mulige løsning i København.

X 29. Vi sænker temperaturen, når der ikke er folk i kirken, menighedshuset/sognegården og på kontoret.

Relevante medarbejdere er blevet instrueret i at sænke temperaturen, når muligt. Vi har i udvalgte rum installeret Danfoss Living Eco termostater, som er indstillet til selv at sænke temperaturen, når ingen bruger rummene. Det planlægges at installere flere af disse i annexet ved menighedssalen.

X 30. Vi begrænser brugen af vand.

Der er i præstegårdens badeværelser blevet installeret 4 sparebrusehoveder. Kirkens kirkekaffekoordinator har fået til opgave at instruere de frivillige i at mindske brugen af vand, især varmt vand, hvor det ikke er nødvendigt.

X 31. Vi fylder opvaskemaskinen, før den sættes i gang.

KIRKENS TRANSPORT OG UDEAREALER

Forbrug af brændstof i forbindelse med transport med personbiler, lastbiler og fly udgør et stort bidrag til de globale udledninger af CO₂ i atmosfæren. Alle kan bidrage til at mindske dette ved at vælge transportformer, der belaster klima og miljø mindre. Mange kirker har udearealer – både store og små – som kan bruges til grønne formål. Det kræver ikke meget plads at plante træer, bærbuske, sætte fuglekasser eller bistader op. Der er plads til megen fantasi.

X 32. Vi sikrer cykelparkering ved kirken eller kirkegården.

Der er ingen problemer med at finde parkering for cykler ved kirken. Skulle der opstå problemer vil vi finde en løsning for at sikre parkering.

X 33. Vi bruger cykel, bus, tog og samkørsel mere og bil og fly mindre ifm. gudstjenester, menighedsudflugter, møder og tjenesterejser.

Til menighedens større udflugter arrangerer vi fælles buskørsel og offentlig transport benyttes også til diverse udflugter.

__ 34. Vi betaler CO₂-kompensation ved f.eks. flyrejser.

X 35. Vi har anskaffet en eller flere tjenestecykler, f.eks. ladcykler til lokal transport for kirkens ansatte og frivillige.

Vi har skilt os af med den ene af to tjenestebiler til præsterne. Præsterne bruger oftest cykler til transport, men de havde allerede cyklerne før deres ansættelse. Skulle de få brug for en tjenestecykel vil bispedømmet gerne betale for en sådan.

__ 36. Vi afholder nogle af vore møder og kurser som videokonferencer, telefonmøder, via Skype el.lign.

__ 37. Vi gennemfører miljøvenlige og økologiske aktiviteter og forbedringer på kirkens udearealer og kirkegård.

X 38. Vi laver levesteder for vilde dyr og planter på kirkens udearealer.

I præstegårdens have trives områdets vilde fugle, og der bliver sørget for foder til dem næsten hver dag.

__ 39. Vi sikrer økologisk drift af kirkens landbrugsjord og skov mest muligt.

KIRKENS AFFALD

Affald er ikke altid affald, men en ressource, der kan bruges et andet sted. Pap, papir, glas, mælkekartoner osv. kan anvendes i kirkens aktiviteter med børn. Papir, hvor der kun er printet på den ene side, kan laves til notesblokke. Det affald, man ikke selv kan genbruge, kan andre måske anvende. Kirken bør aktivt bakke op om kommunens affalds- og komposteringsordninger.

X 40. Vi prøver at reparere vores ting og afleverer, hvad vi ikke kan bruge, til genbrug.

Vi har pr. 1. januar fået ansat en altnuligmand, som jævnligt reparerer ting, som vi ellers havde skaffet nye af.

X 41. Vi reducerer vores madspild.

Vi har ofte kunnet bruge madrester fra et arrangement til et andet arrangement, eller vi har afleveret rester til Mother Teresa-søstrenes suppekøkken. Personalet spiser også ofte rester fra arrangementer.

__ 42. Vi bruger fortrinsvist rigtigt service frem for engangsservice. Køber vi engangsservice, er det så vidt muligt af nedbrydelige materialer.

Dette er et område vi vil se nærmere på. Vi bruger oftest rigtigt service, men vi vil undersøge om engangsservice i virkeligheden er en miljøvenlig løsning, når man f.eks. smider bægre ud i beholdere for hård plast.

X 43. Vi printer og kopierer fortrinsvist på begge sider af arket. Vi anvender restpapir og sorterer det, vi ikke bruger.

44. Vi komposterer affald forsvarligt, enten på egen jord eller ved godkendt kompostering.

X 45. Vi leverer pap, papir, glas og metal til genbrug.

Vi har flere steder spande til differentieret affald og har adgang til containere til forskelligt typer affald meget tæt på menighedssalens køkken. Kirkekafekoordinatoren skal gøre en indsats for at informere de frivillige om hvordan affaldssortering bedst foretages.

X 46. Vi leverer elektrisk affald til godkendt modtagelse eller, hvor det er muligt, til en genbrugsordning.

X 47. Vi leverer batterier, PVC-plast, kemikalierester, el-pærer, samt toner- og printerpatroner til godkendt modtagelse.

X 48. Vi opfordrer til genbrug og indsamling af f.eks. tøj, lysestumper, mobiltelefoner, briller.

Vi har en ordning, hvor vor lysestumper bliver hentet. Genbrugsgenstande gives ofte til diverse loppemarkeder, og vi har også indsamling af briller.

KIRKENS EGNE TILTAG

Der kan være mange grønne tiltag, som ikke er dækket ind under denne tjeklistes kategorier og punkter.

De tæller også med! Tilføj jeres egne ideer og tiltag her.

49.

50.

51.

52.